

Joanna Cukras-Stelągowska
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

**SPRAWOZDANIE Z MIĘDZYNARODOWEJ
KONFERENCJI NAUKOWEJ
*ANALYSING JEWISH EUROPE TODAY:
PERSPECTIVES FROM A NEW GENERATION*
(BERLIN, 25–27 X 2013 R.)**

W październiku 2013 roku po raz drugi Berlin stał się miejscem spotkań młodych badaczy zajmujących się tematyką żydowską. Konferencja *Analysing Jewish Europe today: perspectives from a new generation* (Analizując dzisiejszą żydowską Europę: perspektywy badawcze nowej generacji) cieszyła się sporym zainteresowaniem ze strony wielu młodych naukowców z Europy i Izraela. Jej głównym inicjatorem i sponsorem była organizacja JDC-International Centre for Community Development (JDC-ICCD), która powstała dla krzewienia tożsamości żydowskiej. Do jej głównych filarów należy również wspieranie prac rozwojowych i badawczych nad społecznością żydowską w Europie i Ameryce Łacińskiej. Miejszem obrad było berlińskie biuro American Jewish Committee (AJC). Opiekę merytoryczną i organizacyjną nad konferencją sprawowali Alexander Hasgall, Marcelo Dimentstein i Marta Saracyn.

Poprzednia konferencja z 2012 roku zgromadziła trzydziestu pięciu uczestników z ośmiu krajów. Ówczesne spotkanie miało na celu poszukiwanie perspektyw dla europejskiej tożsamości żydowskiej, ana-

lizę nowych podziałów politycznych wobec państwa Izrael, a także wskazanie na rolę Żydów w budowaniu europejskiego społeczeństwa obywatelskiego i przestrzeni spotkań międzykulturowych oraz problem antysemityzmu i filosemityzmu. Sukces konferencji zachęcił jej organizatorów do zorganizowania kolejnej edycji¹.

Do udziału w tegorocznej konferencji zostało zakwalifikowanych 35 badaczy z kilku krajów. Reprezentowane były między innymi ośrodki z Czech, Rumunii, Węgier, Niemiec, Wielkiej Brytanii, Francji, Holandii i Izraela. W gronie uczestników znalazło się także trzech młodych naukowców z Polski: Andrzej Brylak (UJ), Przemysław Dudek (US), Joanna Cukras-Stelągowska (UMK). Wszystkie wystąpienia zostały wygłoszone w języku angielskim.

Podczas obrad skoncentrowano się na analizie współczesnego życia żydowskiego w Europie. W komunikacie konferencyjnym akcentowano, że głównym celem konferencji jest lepsze zrozumienie sytuacji europejskich Żydów. Zaproszono do uczestnictwa przede wszystkim młodych i rozwijających się naukowców, którzy chcieliby nie tylko zaprezentować wyniki swoich badań, ale także wziąć udział w debatach z organizatorami i aktywnymi uczestnikami żydowskiego życia². Istotne dla inicjatorów konferencji stało się powiązanie badań naukowych z życiem społecznym, co znalazło odzwierciedlenie w doborze referentów (głos oddano również praktykom). Celem spotkania było wypracowanie wspólnych pól tematycznych z zakresu *jewish studies* (studia żydowskie). Wyłoniono cztery grupy tematyczne:

- 1) Nowe przestrzenie. Inicjatywy oddolne. Jaki wpływ mają innowacje na żydowskie życie?
- 2) Małżeństwa i ich dzieci, żydowskie życie. Jakościowe i ilościowe metody badań.
- 3) Relacje międzywyznaniowe w Europie (zwłaszcza muzułmańsko-żydowskie).

¹ <http://www.jdc-iccd.org/en/article/41/analysing-jewish-europe-today-perspectives-from-a-new-generation>, dostęp: 10.11.2013.

² Tamże.

4) Badania naukowe vs. żydowskie życie społeczne – możliwości efektywnej współpracy³.

Konferencję rozpoczęło oficjalne przywitanie uczestników oraz uroczyste zapalenie świec szabasowych. Następnie odbył się wykład otwierający prof. dr. Micha Brumlika z Uniwersytetu Frankfurckiego. Popołudniowa sesja pt. *Revisiting Post-Communist Jewish Revival* została poświęcona rewitalizacji żydowskiego życia w przestrzeni krajów postkomunistycznych – na Węgrzech, w Czechach i w Polsce. W jej trakcie swoje wystąpienia zaprezentowali: Daniel Monterescu i Sara Zorandy (Central European University), *Reviving Judapest: Improvising Community in Central Europe*; Andrzej Brylak (UJ), *Contemporary Jewish Life in Poland. Academia – Synagogue – Museum*; Magdaléna Stárková (Palacký University, Olomouc), *The interaction between the Kurt-and-Ursula Schubert Institute of Jewish Studies in Olomouc, Czech Republic and the local Jewish community*. We wszystkich trzech wypowiedziach można dostrzec wiele punktów zbieżnych. Okazuje się bowiem, że mimo różnych afiliacji ich autorów, w grupie krajów wyszehradzkich procesy restauracji instytucjonalnej i kulturowej społeczności żydowskiej przebiegają podobnie. W tym bloku tematycznym zaprezentowałam również swój referat pt. *Learning to be Jewish. Between formal and informal education*, w którym starałam się pokazać specyfikę szkół żydowskich oraz szerokie spectrum edukacji nieformalnej dla dzieci żydowskich w Polsce.

Moderatorem drugiego panelu pt. *Intermarriage Studies* (Studia z zakresu małżeństw mieszanych) był Marcelo Dimentstein. W tej części można było usłyszeć referaty na temat małżeństw niemiecko-żydowskich i holendersko-żydowskich: Julii Bernstein (University of Cologne-JDC-ICCD) i Katji Nudelman (University of Basel-JDC-ICCD), *I am a Jewish European: Multiple identities in the perception and practice. Findings of the study on children of intermarried couples*, a następnie Riki Kooyman (University of Amsterdam-JDC-ICCD) i Barbary Tanenbaum (Jewish Social Services in Netherlands-JDC-ICCD), *Jewish feelings, Jewish practice? Children from Jewish intermarriage in the Netherlands*.

³ Tamże.

Drugiego dnia odbyły się spotkania w trzech sekcjach tematycznych. Pierwsza: *Shadows of the Past* (Cienie przeszłości), prowadzona przez Franka Wolffa przywołała problem skomplikowanej tożsamości postholokaustowej. Druga: *Psycho-social effects of Jewish identity formation* (Efekty psychospołeczne powstawania tożsamości żydowskiej, moderator Keith Kahn-Harris) odwoływała się do problemu adaptacji w nowym środowisku społecznym (Marian Ziss, Praga) oraz budowania żydowskiej identyfikacji, rozumianej jako trudna praca emocjonalna (Oleg Pronitschew, Christian-Albrechts-University of Kiel). Z kolei trzecia: *Manifestations of Jewish culture* (Manifestacje kultury żydowskiej, moderator Keith Kahn-Harris) została poświęcona żydowskiemu jedzeniu jako składowemu emocjonalnego utożsamiania się z żydostwem (Daniela Rusowsky, Berlin), musicalom (Mili Leitner, Trinity Laban Conservatoire of Music and Dance, London) oraz teatrowi żydowskiemu (Adriana Decu, Bucharest).

Trzeci dzień obrad zdominowały dyskusje wokół tematu: *Jews, Muslims and Israel in a globalized world* (Żydzi, Muzułmanie i Izrael w globalizującym się świecie). W tej części, prowadzonej przez Alexandra Hasgalla, zwrócono przede wszystkim uwagę na bohaterów pojednania chrześcijańsko-żydowskiego we Francji w latach 1945 i 1970 (Eliezer Schilt, Ben Gurion University of the Negev, Beer Sheva) na „spotkania” muzułmańsko-żydowskie w Berlinie (Alina Gromova, Humboldt University, Berlin). Jako ostatni głos zabrał Keith Kahn-Harris (Birkbeck College), który poruszył niezwykle frapujący dylemat alienacji i zaangażowania w relacjach brytyjskich Żydów wobec polityki Izraela.

Ostatni panel zatytułowany *Negotiating Jewish Identities* (Negocjowanie żydowskich tożsamości), moderowany przez Daniela Monterescu, okazał się szczególnie bliski moim zainteresowaniom. Sandra Anusiewicz-Baer (Humboldt University), zaprezentowała wyniki badań jakościowych zrealizowanych w jedynej żydowskiej szkole średniej w Berlinie: *Without this school, I would be a completely different person – How the Jewish High School in Berlin shapes its students' identity*. Następnie Alicia Brudney (Freie Universität Berlin) w referacie *The Identity of a New Generation: Oral History Interviews with Russian-Speaking Jews in Germany* pokazała, jak skomplikowane są pola identyfikacyjne kolejnego pokolenia żydowskich emigrantów z Rosji,

natomiast Zsófia Kata Vincze (Eötvös Lóránd University, Budapest), podczas wystąpienia *Sensitive Identity Terminology of a New Generation* mówiła o subtelnych problemach tożsamościowych i opcjach typologicznych najmłodszego pokolenia węgierskich Żydów.

Na zakończenie konferencji mieliśmy okazję wysłuchać wykładu prof. dr. Raineara Kamplinga z Zentrum für Jüdische Studien Berlin-Brandenburg, wybitnego znawcy stosunków chrześcijańsko-żydowskich.

Konferencja pokazała, jak wieloaspektowo można badać współczesne, europejskie środowiska żydowskie. Jej ogromnym atutem było uczestnictwo gości reprezentujących różne uczelnie i dziedziny *jewish studies*. Przedstawiciele młodszej generacji badaczy zyskali możliwość prezentacji wyników badań na szerszym forum. Mieli także okazję do konfrontacji swoich teoretycznych twierdzeń z często odległymi doświadczeniami praktyków – działaczy różnych żydowskich organizacji.

